Kişiliğin Karanlık Üçlüsü

"**Kişiliğin Karanlık Üçlüsü**" (The Dark Triad of Personality) kavramı, ilk olarak Paulhus ve Williams (2002) tarafından ortaya atılmıştır. Bu kavram, sosyal açıdan itici, düşmanca davranışlar ve duyarsızlıkla bağlantılı kişilik özelliklerini ifade eder.

1.1 Bileşenleri

Kişiliğin Karanlık Üçlüsü, üç temel kişilik özelliğinden oluşur:

1.1.1 Narsisizm

Kişinin kendi imgesine aşırı ve abartılı bir şekilde değer vermesiyle ortaya çıkan bir kişilik bozukluğu veya özelliğidir. Genellikle "patolojik olmayan" karanlık özellikler arasında gösterilmiş ve örgütsel davranış araştırmalarında subklinik düzeyde incelenmektedir. Temel özellikleri arasında gerçekçi olmayan ve aşırı şişirilmiş bir benlik (ego), aşırı kendini beğenmişlik, benmerkezcilik, böbürlenicilik, teşhircilik, kendini ayrıcalıklı hissetme, başkalarını küçümseme ve başkaları üzerinde otorite kurmaya çalışma yer alır. Güce, beğenilmeye ve takdir görmeye yüksek düzeyde önem verirler. Eleştirilere karşı aşırı duyarlıdırlar ve agresif tepkiler verebilirler. Empati eksikliği gösterirler, başkalarının duygularına karşı duyarsızdırlar ve onların iyi niyetini kötüye kullanabilirler. Amaçlarına ulaşmak için sıklıkla yalan söyleme eğilimindedirler. Karanlık Üçlü içinde genellikle "en az karanlık" veya "en aydınlık" ve daha işlevsel olan kişilik özelliği olarak değerlendirilir. Kısa vadede çekici ve güzel görünebilirler, ancak uzun vadede kişilerarası ilişkileri sürdürmede zorluk yaşarlar.

1.1.2 Makyavelizm

Kişinin kendi çıkarlarını gerçekleştirmek ve maksimize etmek için iyi veya kötü ayırt etmeksizin her türlü yola başvurabilmesini ifade eden bir kişilik yapısıdır. Bu anlayışta "amaca giden her yol mubahtır" düşüncesi hakimdir. Klinik bir sendromdan ziyade subklinik bir kavram olarak ele alınmaktadır. Temel özellikleri arasında manipülatif davranışlar sergileme, aldatıcılık, hilekarlık, insan doğasının güvenilmez olduğunu düşünme ve sinik (alaycı) eğilimler sergileme yer alır. Kişisel çıkarlarını korumak adına dalkavukluk yapabilir ve yeri geldiğinde geleneksel ahlaki değer ve normları çiğneyebilirler. Duygusal farkındalıkları düşüktür ve duyguları düzenlemekte zorlanabilirler. Karar alırken duygusal sonuçları değil, uygulamadaki getirileri hesaba katmayı tercih ederler. Gizliliğe önem verir, samimi değillerdir ve ikiyüzlü olabilirler. Karanlık Üçlü içinde "ortada" yer alır.

1.1.3 Psikopati

Düşük empati, vicdan ve suçluluk hissi eksikliği, yüksek dürtüsellik, heyecan arayışı ve antisosyal davranış kalıplarını içeren bir kişilik özelliğidir. Örgütsel davranış araştırmalarında subklinik düzeyde incelenirken, aynı zamanda klinik bir kişilik bozukluğu

olarak da ele alınabilmektedir. Genel olarak acımasız, duyarsız, saldırgan, bencil ve yüzeysel insan ilişkilerini sürdüren bireylerdir. Pişmanlık duymazlar, sıkılgan ve uyumsuzdurlar. Ani ve keskin kararlar alma eğilimindedirler. Kendi üstünlüklerine inanma ve kendi reklamını yapma eğilimindedirler. Kaynaklar, psikopatinin Karanlık Üçlü içinde “en karanlık”, “en tehlikeli” ve “daha yıkıcı” olduğunu belirtmektedir. Psikopatlar, gerçek özelliklerini maskeleyebilir ve manipülasyon yetenekleri sayesinde oldukça çekici ve pozitif algılanabilmektedirler.

1.2 Ortak Özellikler

Bu üç kişilik özelliğinin kökenleri farklı olsa da hepsi değişen derecelerde kendini yüceltme (kendi reklamını yapma), duygusal soğukluk, ikiyüzlülük ve saldırganlık gibi davranış eğilimleriyle sosyal açıdan itici bir karakteri gerektirir. Bencillik, çıkar ve menfaat odaklı insan ilişkileri, uyumsuzluk, manipülasyona başvurma eğilimi, empati yoksunluğu ve benmerkezcilik gibi özellikler ortak noktalarıdır. Bu bireyler, kişileri ve toplumu etkilemek adına yalan söyleme, tehdit etme, zor kullanma, övme veya büyüleyici ve etkileyici davranma gibi manipülasyon tekniklerini kullanabilirler. Genellikle yalan söyleme, aldatma, manipülasyon ve çalma gibi sosyal norm ihlallerine yol açan bir yapıyı ifade ederler. Stresli durumlarda olgunlaşmamış savunma mekanizmalarını (dışa vurma, çözülme, bölünme) ortak kullandıkları da belirtilmiştir.

1.3 İncelendiği Alanlar

Karanlık Üçlü, kişilik, sosyal ve klinik psikoloji gibi alanlarda yaygın olarak incelenmektedir. Son dönemlerde örgütsel davranış araştırmalarında da geniş ilgi görmektedir.

1.4 Ölçüm Yöntemleri

Karanlık Üçlü’nün bileşenleri genel olarak Paulhus ve Williams (2002) tarafından geliştirilen “The Dark Triad of Personality” ölçeği veya Jonason ve Webster (2010) tarafından geliştirilen kısaltılmış “Dark Triad Dirty Dozen” (DTDD) ölçeği ile ölçülür. Narsisizm için ayrıca Narcissistic Personality Inventory (NPI) gibi spesifik ölçekler de kullanılır. Makyavelizm için Christie ve Geis (1970) tarafından geliştirilen ölçekler de kullanılmaktadır. Genellikle subklinik düzeyde kendi kendini değerlendirme yöntemiyle tespit edilir.

1.5 Genel Değerlendirme

Karanlık Üçlü özelliklerine sahip bireylerin manipülatif davranış eğilimlerinden dolayı kısa sürede anlaşılması ve tanınması oldukça güçtür. Bu nedenle, işe alım süreçlerinde daha detaylı ve dikkatli olunması gerekmektedir. Bu özellikler örgüt iklimini, hizmet kalitesini, müşteri memnuniyetini ve sadakatini olumsuz etkileyebilir.